

Otázka: Teorie a systém práva

Předmět: Právo, Společenské vědy

Přidal(a): Petr Skořepa

- Vymezení pojmu a definice právního státu
- Charakteristika základní právní terminologie
- Charakteristika odvětví soukromého práva (občanské, obchodní, pracovní...)
- Charakteristika odvětví veřejného práva (finanční, ústavní, trestní...)

Vymezení pojmu a definice právního státu

Vymezení pojmu právo

- soubor předpisů, podle kterých se organizuje a řídí život společnosti
- právní předpisy závazně určující, jak se lidé mají chovat

právní vědomí

- **Souhrn právních názorů**, představ, pocitů a vědomostí, které vyjadřují vztahy občanů k právu

- **Představy lidí o platném právu**, co je správné, nesprávné, spravedlivé a nespravedlivé

objektivní právo

- Právní předpisy, které upravuje chování lidí, říká, co máme dělat
- Společenské vztahy upravené objektivním právem = **právní vztahy**
- Např.: manželství, kupní smlouva, pracovní poměr
- -> povinnosti, nároky
- Písemné vyjádření subjektivních práv

subjektivní právo

- Nárok účastníka právního vztahu
- Např.: právo na mzdu
- Vztah mezi objektivním a subjektivním právem
- Vztah mezi abstraktním a konkrétním pojetím práva

Definice právního státu

= vztah mezi občanem a státem je vymezen pomocí práva

- právní řád stanoví i pravidla chování státních orgánů, aby nemohla být jejich moc zneužita proti občanům, a také pravidla občanů ve státě
- je prosazována vládou práva
- podle ideje právního státu slouží stát občanovi a nikoli naopak

- zárukou fungování právního státu jsou nezávislé soudy
- vztah mezi občanem a státem
 - občané mohou činit vše, co jim stát výslovně nezakazuje
 - stát smí konat pouze to, co mu zákony výslovně dovolují
 - povinnosti mohou být ukládány jen na základě zákona

Charakteristika základní právní terminologie

PRÁVNÍ ŘÁD - souhrn všech pramenů právních předpisů, které platí v určitém státě

ZÁKONNOST - důsledné dodržování právního řádu

- závisí na dobré znalosti právních norem a přesvědčení o nutnosti jejich dodržování

PRAMENY PRÁVA - formy, ve kterých je obsaženo objektivní právo a ve kterých je třeba hledat

- **normativní právní akty** = rozhodnutí, opatření či usnesení, která jsou výsledkem uskutečněné pravomoci subjektů tvorby práva vydávat, měnit nebo rušit právní normy
- **obyčej** = je pramenem práva tehdy, je-li dlouhodobě a masově zachovávan, je dostatečně určitý a státní orgány ho aplikují a uplatňují státní donucení při jeho porušení
- **precedens**
 - soudní rozhodnutí, kterým se řídí případy dosud právně neupravené
 - vzor pro rozhodování v budoucnosti
 - individuální právní akt, neboť vychází z konkrétního soudního případu
- **smlouva** - nabývá normativního charakteru a stává se pramenem tehdy, jsou-li její ustanovení obecná, a pokud reguluje celou skupinu právních vztahů

- **Psané** = zákony, normativní akty a smlouvy, právnická literatura
- **Nepsané** = obyčeje, precedenty

PRÁVNÍ NORMA - závazné obecné pravidlo chování, které je vyjádřeno státem uznanou formou

- dodržování je vynutitelné právní mocí
- upravují jen některé společenské vztahy
- **sankce** = norma stanovující následek nesplnění právní normy a nepřímý následek vyplývající z jejich nesplnění
- **PRÁVO JE MINIMUM MORÁLKY**

DRUHY PRÁVNÍ NORMY

1) Podle způsobu, jak vymezují chování účastníků právních vztahů

- **zavazující**
 - příkazující (zaplatit daň)
 - zakazující (nesmět uzavřít kartelovou dohodu)
- **opravňující** - umožňují volbu chování (pokuta za porušení smlouvy)

2) Podle závaznosti

- **donucující (kogentní)** - bezvýhradně závazné, nepřipouštějí odchylky
- **podpůrné (dispozitivní)** - relativně nezávazné (ujednání obsahu smlouvy)

PRÁVNÍ SÍLA

- důležitost právních předpisů
- vlastnost právní normy, jež ji činí nadřazenou jiné právní normě
- podle síly je dělíme právní předpisy na:
 - 1) **prvotní (primární)** – ústavní zákony a zákony
 - 2) **druhotné (sekundární)** – nařízení vlády, vyhlášky ministerstva

ZÁKONY – základní druh obecně závazných normativních právních aktů

- **ústavní zákony**
 - odlišují se formou a vyšším stupněm právní síly od jiných zákonů
 - druhem je ústava
- **zákoníky (kodexy)** = soubor systematicky uspořádaných norem celého odvětví práva
- **novely** – změna a úprava zákonů

PRÁVNÍ PŘEDPIS = soubor právních norem

- **Vacatio legis** = období od platnosti do účinnosti

PRÁVNÍ VZTAHY – vztahy upravené právními normami

- **3 prvky právního vztahu:**
 - **ÚČASTNÍCI** (subjekty) – FO a PO
 - **OBSAH** – práva a povinnosti účastníků
 - **PŘEDMĚT** – cíl, k němuž práva a povinnosti účastníka směřují
- **účastníci** – osoba prodávající a osoba kupující

- **obsah** - např. povinnost prodávajícího předat prodanou věc kupujícímu, uspokojit dle zákona reklamaci, povinnost kupujícího zaplatit...
- **předmět - převedení** vlastnického práva k prodané věci na kupujícího a převedení peněz (kupní ceny) do vlastnictví prodávajícího

Fyzické osoby - FO

- mají dvojí způsobilost:
 - **a) právní subjektivita** - způsobilost k právům a povinnostem umožňující člověku být účastníkem právního vztahu a mít v něm práva a povinnosti
- vzniká narozením, zaniká úmrtím
- právo má i počaté dítě
 - **b) způsobilost k právním úkonům** - vlastním jednáním zakládat, měnit a rušit své právní vztahy, nabývat práva a zavazovat se k povinnostem (např. uzavírat smlouvy)
- od 18 let i nezletilí
- možnost zbavení nebo omezení způsobilosti
- za nezletilé a nesvéprávné osoby jednání jejich zákonní zástupci

Právnícké osoby - PO

- v právních vztazích vystupují a jednají jako lidé
- PO jsou i stát a územní samosprávné celky
 - **Společenství osob (korporace)**
 - sdružení FO
 - např. obchodní společnost, družstvo, spolek, sro., as.
 - **Společenství věcí a majetku**
 - mají-li peněžní podstatu = nadace nebo fondy
 - jsou-li podstatou nějaká majetková zařízení = podniky, ústavy
 - **Společenství právníckých osob**

- PO se můžou sdružovat a vytvářet další PO = sdružení
- PO vznikají na základě smluv, listin, do evidence zapsáním a zanikají výmazem
- Za PO jedná FO
- PO je stát, územní samosprávné celky

Charakteristika odvětví soukromého práva (občanské, obchodní, pracovní...)

- Je založeno na principu rovnosti a nezávislosti subjektů občanské společnosti, které vstupují do vzájemných vztahů
- Vztahy mezi účastníky těchto vztahů vznikají na základě vůle svobodně projevované prostřednictvím smlouvy
- Upravuje společenské vztahy na základě rovnosti účastníků, i když účastníkem vztahu je stát

Řadí se sem tyto odvětví:

- **Rodinné právo**
 - Právní normy, které upravují osobní vztahy v rodině, mezi manželi, rodiči a dětmi i ostatními příbuznými a vztahy tzv. náhradní rodinné péče
 - Stěžejním pramenem je zákon o rodině
- **Občanské právo**
 - Souhrn právních norem, jež řeší majetkové vztahy mezi fyzickými a právnickými osobami, mezi nimi a státem
 - Práva na ochranu osobnosti, autorské, vynálezecké právo apod.
 - Základním pramenem je občanský zákoník
- **Obchodní právo**
 - Odvětví práva, které upravuje vztahy vznikající v souvislosti směny zboží a

služeb, mj. právní postavení a jednání obchodníků (podnikatelů)

- Hlavním pramenem je obchodní zákoník
- **(Pracovní právo)**
 - Je v závorce, protože se v některých oblastech mísí s veřejným právem
 - Upravuje vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli
 - Obsahuje právní normy soukromoprávního charakteru (např. pracovní smlouva mezi fyzickou a právnickou osobou) a veřejnoprávního charakteru (např. zákonem stanovená minimální mzda)
 - Základním pramenem je zákoník práce

Charakteristika odvětví veřejného práva (finanční, ústavní, trestní...)

- Upravuje vztahy, v nichž stát a jeho orgány vystupují jako nadřízení nositelé moci vůči podřízeným osobám, jimž jsou uloženy povinnosti
- Řadí se sem tyto odvětví:
 - **Finanční právo**
 - Peněžní záležitosti
 - **Ústavní právo**
 - Ústavní normy o uspořádání a řízení státu
 - **Trestní právo**
 - Trestní činy a tresty